

Sözden Söze - Nurullah Ataç

Sözden Söze

Nurullah Ataç

Mektuptan açılmış talihim, bir tane daha geldi. Öteki gibi değil bu. Bir kere yazan gizlemiyor kendini, kim olduğunu söylüyor: İsmet Zeki Eyüboğlu adında bir genç. İstanbul Bilim Yurdunda yani Üniversitesinde okuyormuş. Sonra da benimle eğlenmiyor, alaya almıyor beni, över gibi gözüküp alttan alta iğnelemeye kalkmıyor. Çıkışıyor bana, çıkışıyor ya, haklı olarak çıkışıyor. Eski yazılarımı, şu öz Türkçe yazılarımı beğenirmiş, yenilerine sinirleniyor, şöyle diyor:

"Geçen günkü Nokta dergisinde Ulus'tan aktarılmış bir yazınızı okudum. Ne çok üzuldüm bilseniz! Yoksa sizi de mi elden kaçırdık? Nerde o eski güzelim öz Türkçe sözler, nerde o yazınızdaki edebiyat, ahlâk, hak, sanat, merak, şiir gibi tatsız tuzsuz Osmanlıca sözler. Niçin şunun bunun sözüne bakıp da düşüncelerimizi değiştiriyorsunuz? O yeni sözleri beğenmeyenler var diye mi yazmak istemiyorsunuz? Günün birinde bir kişi çıkıp size: 'Beğenmedim bu sesinizi!' dese ona bakıp da sesinizi değiştirecek misiniz? Ne derse desin el gün. Biz yolumuza bakalım."

Daha böyle çok şeyler söylüyor. O mektubu okurken tatlı bir duygu sardı içimi, "mektup" değil de "beti" dediğim günleri andım. Doğru söylüyor, iyi söylüyor o genç. Utandım kendi kendimden inandığım yoldan dönmenin yeri mi vardı? Bu çıkışmalarına karşılık ne diyeyim de bağışlatayım suçu mu? Var benim de bir özrüm, gelgelelim gençler anlamaz, anlamamaları daha da iyidir. Gene söyleyeyim ben.

A çocuğum, ben yaşlandım, kocadım da onun için saptım yolumdan. Bilin ki sevinerek olmadı bu. Gene durup durup o yola özlemle bakıyorum. Bir sevgilinin bir daha evine varamayacağınız bir sevgilinin yoluna nasıl bakılırsa öyle bakıyorum. Biliyorum ki doğru oradadır; güzel oradadır, ancak ben yoruldum, dizlerim kesildi. Bir de o işi başaramayacağımı anladım. Yalnızdım, pek yalnız kaldım. Beni tutanlar, benim o yolda gitmemi dileyenler vardı, uzaktan seslenmekle yetiniyorlardı. Beni özendirmek istemelerine ne denli sevinirsem sevineyim, yanımda kimseyi görememek üzüyordu beni.

Doğrusu, büsbütün de bırakmadım o yolu. Böyle Arapça, Farsça tilcikleri kullandığım yazılarımda gene o sevdiğim, kimini de kendim uydurduğum tilciklere yer veriyorum. Biliyorum, yetmez bu, en doğrusu gene eskisi gibi öz Türkçe yazmaktır. Onu yakında, bir dergide gene deneyeceğim.

Çok sevindim o mektuba. Birkaç yıl benim yürüdüğüm bir yolu bırakmak, istemeyenler olmasına çok sevindim. Gençler unutsun benim emeklerimi, onları hiçe saysinlar, Arapça, Farsça tilciklerden kaçınmadığım bir suda sevgiliden geliverecek bir esenleme gibi yüreğimi aydınlatır, güneşler doğurur gönlümde.

İtalyan yazarı Luigi Pirandello'nun bir iki oyununu görmüşsünüzdür, hikâyelerini okudunuz mu? Bay Feridun Timur onlardan otuz altısını dilimize çevirmiş, Millî Eğitim Bakanlığı da bastırmış. Hepsini okumadımsa da okuduklarım çok hoşuma gitti, diyebilirim ki o yazarın oyunlarından daha çok beğendim hikâyelerini. Oyunlarında yüksekten atmayı andırır bir hal vardır. Hikâyeleri öyle değil, Pirandello onlarda kişilerini daha iyi gösteriyor, canlandırıyor. Oyunlarında hep bir görüşü savunmak, okuyanları, yahut seyircilerini düşündürmek ister. Hem de çözümlenemeyeceğini söylediği meseleler üzerinde düşündürmek ister. Bir gerginlik vardır oyunlarında, hikâyeleri ise öyle değil, onlardaki kişiler daha canlı, okuyana daha yakın. Herhalde bana öyle geldi.

Bay Feridun Timur da iyi çevirmiş dilimize. Belli ki İtalyanca cümleye bağlı kalmak istememiş, her yerde değilse bile çok yerde: "Bizim dilimizde nasıl söylemeli?" diye düşünmüş. Örneğin bir yerde: "Don Lollo hiddetten küplere biniyordu." diyor. "Küplere binmek" deyimini sanmam ki İtalyancada olsun. Daha böyle çok buluşlar var Bay Feridun Timur'un çevirisinde.

Ama belli ki daha genç bir yazar, o cesareti daima gösteremiyor, bazen acemiliklere düşüyor. İşte bir örnek: "Don Lollo bu sözlerle olmaz diyordu. Nafile; olan olmuştu; fakat nihayet kabul etti ve ertesi sabah şafakla beraber, âlet ve edevat torbası sırtında olduğu hâlde, Zi Dima Locası Primosole'ye geldi. Nihayet kabul etti." den önce bir "fakat" koymanın ne yeri var? Hele: "avadanlığı sırtında" demek dururken "âlet ve edevat torbası sırtında olduğu hâlde" demenin cümleye bir ağırlık verdiğini nasıl anlamıyor? Daha böyle kusurlar var Bay Feridun Timur'un çevirisinde, "haykırmak" sözünü çok kullanıyor, hem de "bağırmak" yerine kullanıyor. Gene o hikâyenin bir yerinde: "Küpten olmamak için ihtiyarı orada mevkuf mu tutacaktı?" diyor. Burada "mekuf" sözü hiç yakışıyor mu? "Kendisi küpten olmasın diye ihtiyarı hürriyetinden mi edecekti" diyemez miydi?

Bir de şunu söyleyelim. "Ciddi Bir Şey Değil" adlı hikâyede şöyle bir cümle var: "Her defasında bir daha aynı hataya düşmeyeceğine dair yemin üstüne yemin ediyor, ahd ü peyman ediyor, yeniden âşık olmamak için kahraman bir deva araştıracağını söylüyordu." Bay Feridun Timur böyle konuşmaz elbette "düşmeyeceğine yemin etti ."der. Düşmeyeceğine dair yemin etti." demez. Belki İtalyanlar öyle der, biz demeyiz. "Kahraman deva" da ne oluyor? Belli, Fransızların "remède héroïque" dedikleri, İtalyancada tıpkısı olabilir, Türkçede öyle denmez, başka bir şey arasın.

Luigi Pirandello'dan "Seçme Hikâyeler"de böyle ufak tefek kusurlar var, gene de o kitap tatlı tatlı okunuyor, Bay Feridun Timur'u iyi çevirmenlerimizden, yani mütercimlerimizden sayabiliriz. Hele bir şeye çok sevindim: ikinci ciltte dil birinci cilttekinden çok daha iyi. Demek ki Bay Feridun Timur'un çevirileri günden güne iyileşecek. Ben adını yeni duyduğuma göre kendisinin bir genç olduğunu sanıyorum, bundan sonraki çevirileri elbette daha kusursuz olur. Siz de okuyun o hikâyeleri, eğlenirsiniz, hele ikinci cildin başındaki Donna Mimma'dan başlarsanız, bütün kitabı okumak hevesi uyanır içinizde.

(Nurullah ATAÇ. Söyleşiler, TDK, 231, Ankara 1964

)